

יש להעיר שהר"ף והרמב"ם והאו"ז נקטו להלכה רק הטעם דלהלן ולא את טעמו של רבא. ע' בהמאור. ואולם הרשב"א בעבודת-הקדש הביא טעמו של רבא. וע"ע: מגן אברהם תצה ס"ק נג ושער הציון קט; חדושי הנצי"ב; אבי עזרי בכורים ט, ה ד"ה ובוה; חדושים ובאורים.

דם צפור – אסור לכסות בו צואה. נראה לפרש טעמו שעל ידי כוונת האדם לכסות בו דם צפור, לא נעשה בשל כך ככלי המוכן ועומד ממילא לכל שימוש, מפני שהכנה זו אין בה מעשה (ע' שבת ג.). מה עוד שלא ייחדו אלא לדבר ששימושו הוא חד פעמי.

ועוד יש לומר [לפי דברי המגן-אברהם שכיסוי הדם נחשב כצורך אוכל נפש] שעפר זה שהכניסו לכסות בו דם צפור ולא הכינו לכל צרכיו, לא פקע ממנו דין מוקצה אלא שהותר לטלטלו לצורך כיסוי בלבד משום אוכל נפש ושמתח יום טוב – הלכך נשאר באיסור טלטול לשאר צרכים (עפ"י בית ישי טו הערה א.). וע"ע חדושים ובאורים. ואולי יש להוסיף טעם [ויש לפרש כן בספר ראב"ן] שייחוד למצוה אינו כייחוד לשאר שימושים שלא ניתנה המצוה להנאה ואינה בגדר שימוש שלו. וסמך לסברא זו בדברי התוס' ר"פ לולב וערבה (סוכה מב: ע' במובא שם). וע' גם במגנת שלמה (ח"ב מ) שצדד בדעת מהרש"א שכיסוי הדם למצוה אינו כהשתמשות בעפר אלא כטלטול בעלמא. ואפשר עוד, כיון שהולך לכסות בו צואה בטלה הכנתו לצפור שהרי אינו עומד עתה לצפור ולאחר שיכסה בו צואה לא יהא ראוי עוד לכיסוי, הלכך חוזר להיות מוקצה (כן צדד בחזון איש (מג,ו), אלא שחזר והקשה על זה, עע"ש).

'... אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמן זה בזה אסור לכסותו ביום טוב. ואם שחט תחילה חיה ואחר כך הבהמה, אמרו בחולין (פג) שפטור כלל מכיסוי הדם שכבר נתכסה דם החיה בדם הבהמה. ואולם כמה מן הפוסקים הראשונים השמיטו הלכה זו (ע' במובא בחולין שם). וכאן מדובר כשחייב בכיסוי, וכמאן דאמר אין דם מבטל דם (ע' ראב"ן).

*

'... ותכלית ההכנה הוא שנדע מך ערכינו ושפלותינו, וכמאמר מרן הגאון הקדוש מביאלע זצלה"ה זי"ע אפר כירה – מוכן הוא, שעיקר הכנה הוא שידע שהוא עפר ואפר, ובכח ידיעה הזאת נזכה מחר אי"ה ליעול בהיכלא דמלכא לקבל התורה מחדש באמת ובלב טהור, אמנ' (מתוך ישמח ישראל לרה"ק מאלכנסדר – לשבועות יז. וכן מובא שם סו"פ בא). ופירושו לדבריו הוא, שזה הוא האות על ההכנה אם הכין את עצמו כהוגן – אם אחר כל ההכנה נעשה שפל בעיניו בבחינת ונפשי כעפר לכל תהיה, זה הוא האות שמוכן ועומד, שזה הוא הגמר ותכלית ההכנה... (שם ר"פ שמיני).

דף ט

'לימא פליגא דשמואל אדאבוה (דשמואל) דאמר שמואל חלל חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפרישו? אמר רבא: מי לא מודה שמואל שאם קרא עליה שם שאסורה לזרים. יש מהאחרונים שפרשו: הפרשת תרומה אסורה בשבת משני טעמים; משום 'מתקן' – שמכשיר השיריים לאכילה, ומשום הקדשה

בשבת (ערמב"ם שבת כג, ד). וזו הכוונה כאן; אמנם משום 'מתקן' אין לאסור בהפרשת חלת חו"ל שהרי מותר באכילה קודם ההפרשה, אבל משום הקדשה יש אף בזה שהרי אסורה לזרים כהקדש (עפ"י משכנות יעקב או"ח קמ; תורת רפאל פג; אור שמח וצ"פ שבת כג, יב. וע"ע שבט הלוי ח"ד לח).
 ואולם בראשונים מבואר הטעם שאף בזו נראה כמתקן (עפ"י רשב"א ומאירי).
 ונראה שאפילו לדעת הסוברים שבתרומת חו"ל לכתחילה אוכל והולך ואח"כ מפריש (עט"ז או"ח תנו סק"ג; יד אפרים תקו) ואין דין 'טבל' בחלת חו"ל כלל (ע' הל' בכורות לריש"א ד, מזו; בית מאיר יו"ד שכג), י"ל שלא חילקו חכמים בין חלה לחלה, ונכלל הכל בהפרשת תרומות ומעשרות שאסרו. וכמו שמצינו בראשונים שפדיון הבן אסור בשבת משום שדומה למשא ומתן וחילול הקדש הגם שאין בזה אלא שם 'פדיון' ולא חילול קדושה (כמוש"כ באגרות משה או"ח ח"ג מד).
 ע"ע נפקותות שונות בין הטעמים, להלן לו.

זוהא אמר רב יהודה אמר רב... דוגמאות לקושיות הש"ס מדברי רב על אמוראים אחרים – בשבת קכח. וע"ע בשו"ת מהרי"ק נד.

תנאי היא... נחלקו הראשונים האם הלכה כרב, לאסור בכל מקום אפילו בחדרי חדרים אם לאו, וכדלהלן. ודעת הרמב"ם שהלכה כרב (וכן פסק בשלחן ערוך או"ח שא, מה), ואף על פי כן פסק (יום טוב ה, ד) לחלק בין רשות הרבים לרשות היחיד, שמשום שמחת יום טוב התירו לו להוליך הסולם בצנעה. וכבר הקשו עליו מהמבואר בסוגיא לכאורה שלרב אין חילוק בין רה"ר לרה"י, ותרצו דבריו בכמה פנים; – מגיד משנה שם (והעמדה במח' תנאים אינה מתיחסת אלא לטעמו של רב חנן שמחלק בין רה"ר לרה"י בגורת הרואין, אבל עצם דינו נכון גם לרב משום שהקלו גבי שמחת יו"ט);
 שו"ת מהרי"ק קסה (לפי הסלקא-דעתין אין לפרש טעם ב"ה שהקלו משום שמחת יו"ט, כי אדרבה שיטתם להחמיר בזה, אבל לפי המסקנא דלהלן שהחליף ריו"ח את שיטתם, אין צורך להעמיד במח' תנאים אלא טעם ב"ה הוא משום שמחת יו"ט);
 רש"ש (כוונת הגמרא לומר כשם שדינו של רב אינו מוסכם על הכל ויש תנאים המתירים בצנעה, כמו כן יש לומר שמשום שמחת יו"ט הקלו חכמים להתיר בצנעה).

רב נסים גאון (הובא בראשונים לעיל סה ובתוס' ע"ז יב), הרז"ה וספר התרומה, נוקטים להלכה דלא כרב אלא כסתם מתניתין שוטחן בחמה. וכן נטה הריטב"א (וכן הוא ב'חדושי הר"ן' שבת סד. וידוע שחדושים אלו אינם של הר"ן אלא נקראו על שמו בטעות). ואילו ר"י מבעלי התוס' פוסק כרב. וכן דעת הרי"ף הרא"ש והרמב"ם והסמ"ג והרי"ד והר"ן. וכן פסק בשלחן ערוך (שא, מה).

ודוקא בדבר הנעשה באופן שניתן לראותו, שלא חילקו חכמים בזה אם יש שם אנשים הרואים או בחדרי חדרים שאין שם אדם, אבל בכגון דבר המוסתר בגוף האדם או בבגדיו, אין זה שייך לכלל האמור, ויש מקומות שלא גזרו (עפ"י תוס' לעיל סב. וע"ע: שער המלך הלכות יום טוב, דף כט ע"ד; חדושי רעק"א או"ח י, ה; קובץ שעורים כתובות אות רה. ולכאורה בתור"פ וברשב"א להלן טו: אין נראה כן).

עוד כתבו התוס' (בכתובות ס) והרא"ש: לא אסרו אפילו בחדרי חדרים אלא בדברים שיחשדוהו הרואים באיסור תורה, אבל בחשד על איסור דרבנן לא החמירו לאסור כי אם בפרהסיא. והובא זאת בפוסקים (משנ"ב שא"ק קסה ובאה"ל שם. וע' גם בערוך השלחן רטו, טו אודות השכרת מרחץ לנכרי לשבת). ויש פוסקים החולקים על חילוק זה (ע' שו"ת מהרי"א אסאד או"ח נו [וער"ן פ"ק דביצה שתיירן תירוץ אחר על קושית התוס', ולשיטתו נראה שאין לחלק בין חשד לאיסור דאורייתא או דרבנן. וע' מג"א שא סקנ"ו שהקשה על דברי התוס' מהסוגיא בשבת סה וצדד שהסוגיות חלוקות בדבר. וע"ע במובא להלן טו:]). ויש סוברים שלא אמרו התוס' להקל בחשד לאיסור דרבנן אלא במקום

הפסד אבל בלאו הכי יש להחמיר אפילו בצנעה (עפ"י הפלאה כתובות ס; אגרות משה או"ח ח"ג נ - ובוה ישבו קושית המג"א מהסוגיא דלעיל סה).

ומאידיך, הרמ"א (יו"ד פז, ג) התיר לשתות חלב שקדים עם עוף גם באופן שאין הכר בחלב, מפני שאיסור עוף בחלב מדרבנן. וכבר הרבה הש"ך להקשות על דבריו, הלא התוס' לא התירו אלא בהדרי חדרים, אבל בפרהסיא אסור משום מראית העין גם במקום חשד לאיסור דרבנן, כמו שמשמע בהרבה מקומות בתלמוד (ע' למשל ע"ז כא לענין איסור השכרת מרחץ לנכרי משום מראית העין).

ויש אומרים (נחלת צבי שם) שאף הרמ"א לא דיבר בסעודות גדולות אלא לאדם בביתו שזה נידון כצנעה, שהרי בני הבית יודעים שאינו אלא חלב שקדים. הרי לפי זה פסק הרמ"א יסודו ומקורו בדברי התוס'.

וע' גם בשו"ת חות יאיר (קנ) שבפני רבים אין מי שמתיר בחשד לאיסור דרבנן.

ויש שכתבו שדוקא באיסורי שבת החמורים אסרו אפילו באיסור שבות משום מראית העין, אבל בשאר איסורים דרבנן לא גזרו משום 'מראית העין' לשיטת הרמ"א (ערוך השלחן או"ח רמג, י וע"ש טו; אגרות משה או"ח ח"ג ג).

ויש להעיר מדין הדלקת נר הנוכה בחצר עם שני פתחים משום החשד. ויש לדחות ששם היה זה מתחילת התקנה כשנקבע מקום ההדלקה, ואינה גזרה חדשה. גם י"ל שעיקר הטעם היה כדי להרבות בפירסום הנס, כמוכא באחרונים סברא זו לתרץ מדוע במקומות אחרים לא חששו לחשד בכגון זה, כגון לעבור אחורי בית הכנסת שיש לו פתח אחר.

וע"ע: העמק שאלה בהשטמות לשאלתא מב, י; מאור ישראל לעיל כה; אגרות משה או"ח ח"ב סוס"י מ וח"ד פב.

(ע"ב) 'אמר רבי יוחנן: מוחלפת השיטה...' נראה מפרש"י שמשמעות 'מוחלפת השיטה' כאן אינו במובן של ישוב ותירוץ, בלשון נחותא, אלא כקושיא, כלומר כאן מצינו שהשיטה הפוכה וצריך להפוך דבריהם (עפ"י חזו"א טבול יום ה, יא, ע"ש).

ונראה שבוה יש לישב קושיות התוס', שלאמיתו של דבר גם לפרש"י יש להפוך דבריהם שבכיסוי הדם ולא בשאר המשניות וכמו שפרשו התוס' [וכן נראה מפסק הרמב"ם (ע' אבי עזרי יו"ט ב, יח). וכן נקט מהר"ק (קסה) בפירוש הסוגיא בסתמא, ואילו סבר שרש"י אינו מפרש כן, היה לו לפרש כדרכו ולא לסתום. וגם התוס' לא כתבו שרש"י פירש אחרת], ורבי יוחנן לא קבע הדבר אלא רק הראה את הסתירה ואת היפוך השיטות.

ויש מפרשים 'מוחלפת השיטה' - החליפו בית הלל ובית שמאי את שיטותיהם, ואמנם אין אנו יודעים הטעם לכך, אבל הלכה כבית הלל כאן וכאן, ואין זה 'איפוך' (עפ"י אבן העזר לראב"ן).

'דלמא עד כאן לא קאמרי בית שמאי התם אלא היכא דאיכא דקר נעוץ אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא...' ואם תאמר מה בכך שיש דקר נעוץ, הלא עדיין רואים אנו שבית שמאי מקלים גבי שמחת יום טוב בדקר נעוץ ובית הלל מחמירים, וכיצד החליפו שיטתם בשאר המקומות?

ונראה שהכוונה לומר שבית שמאי מחשיבים נעיצת דקר כהכנה גמורה, ועל כך חולקים בית הלל וסוברים שנעיצת הדקר אינה מהוה סברה להתיר, ואם כן שורש מחלוקתם בסברא זו ולא בשמחת יום טוב (עפ"י חדושים ובאורים, בבאור דברי הרשב"א).

ובספר אבי עזרי (יום טוב ב, יח) חידש שלפי האמת לא הותר אלא בעפר תיחוח שאינו עושה גומא כלל, ובאר לפי"ז דברי הגמרא כאן שלא הותר שום איסור בכיסוי אלא נעיצת הדקר מהוה הכנה.